

Artikelarkiv Arvesølv 2020

Fra almueskole til folkeskole

Skoler og undervisning i Munkebos sogn 1807-1958

Af Morten Eriksen

Undervisning af børn har altid været livligt debatteret. Alle husker deres første skoledag, alle har en mening om skolen, og det har næppe ændret sig i de over 200 år almenskolen har fungeret i Danmark. I Munkebo klagedes der således i 1827 over ”mådelige eksamensresultater, der skyldtes skolelederens manglende flid og at forældrene ikke holder deres børn til lektielæsning”. Lyder det bekendt?

Begyndelsen

Det er umuligt at skildre de lokale forhold uden at komme ind på det større perspektiv. I Danmark kom der allerede i 1537 en forordning om at alle børn skulle gå i skole til de blev konfirmerede, men egentlige skolebygninger var i landdistrikterne et sjældent syn. Egentlig skolegang for ”almuen” var derfor før 1800 sjælden og tilfældig, mest varetaget af degnene i forbindelse med gudstjenesten. Men i forbindelse med de store landboreformer i slutningen af 1700-tallet, tog staten fra 1789 fat på spørgsmålet om at få oprettet en landsdækkende ”almueskole”. Første skridt blev taget med en provisorisk lov for Sjælland, Fyn og Lolland-Falster i 1806, men ordningen blev landsdækkende med to love om almueskolevæsenet af 29. juli 1814, henholdsvis for købstæderne og for landdistrikterne. Der indførtes undervisningspligt fra det syvende år til konfirmationen i religion, skrivning, læsning (herunder geografi og historie), regning, sang og om muligt gymnastik. Danmark var således et af de første lande til at indføre undervisningspligt, som i løbet af århundredet gradvist fik gjort kål på alfabetismen.

Styringen

I sognene oprettedes skolekommissioner, som bestod af ”skolepatronen”, den lokale godsejer, sognepræsten og nogle ansete gårdmænd. Skolekommissionerne skulle indrette skoler og fastlægge skoledistrikter, og statsmagten skulle oprette flere seminarier, så der kunne uddannes kvalificerede lærere. Loven bestemte, at der på landet skulle være skolegang hver anden dag, og at børnene både skulle have færre timer og fag end i byernes ”borgerskoler”, som mange steder var kønsopdelte. Den maksimale afstand til skolen blev sat til en kvart mil (knap 2 km). Eleverne på landet, også i Munkebo, var delt i 2 klasser, yngste klasse op til 10 år og ældste til 14 år. Så kunne man nøjes med ét klasserum og én lærer. Om undervisningen hed det ”at der i almindelighed skal tages hensyn til at danne dem til gode og retskafne mennesker i overensstemmelse med den evangelisk-christne tro samt at bibringe dem de kundskaber og færdigheder, der ere dem nødvendige for at blive nyttige borgere i staten”. Det blev der stort set ikke lavet om på i løbet af 1800-tallet; en enkelt bestemmelse skiller sig dog i vore ører ud, når det om forskellige undervisningsmål for drenge og piger hedder, at de sidstnævnte i øverste klasse ”skulle kunne læse en god bog uden dog at forledes til overdreven læselyst”, og at formålet med skriveundervisningen skulle være ”til mangan for Quinden nyttig, Kundskabs Meddelelse”.

Munkebos første skolebygning

I Munkebo skulle man ikke begynde helt forfra, for her havde herskabet på Østergård sørget for undervisning fra slutningen af 1600-tallet, hvor det var ”løbedegne” fra Kerteminde, ofte studenter, som underviste. Måske foregik undervisningen i kirken, men det er uvist hvor mange elever der var og hvilken baggrund de havde, men man må formode, at det overvejende var bondesønner, som lærte at læse lidt, næppe at skrive. Omkring 1740 fik man et egentligt skolehus på kirkebakken med en række ”sædedegne” som undervisere, i 1807 med den første fuldt kvalificerede underviser, Peder Jensen Mohrum, der var uddannet på Skårup Seminarium, oprettet i 1803. Det er ikke tilfældigt at den kom til at ligge ved kirken. Sådant var det i de fleste sogne, for degnene skulle først og fremmest gøre tjeneste i kirkerne, undervisning var en bibeskæftigelse. I 1810 var der 53 elever i den beskedne og trange bygning, som også husede degnens bolig, i 1816 var der 108.

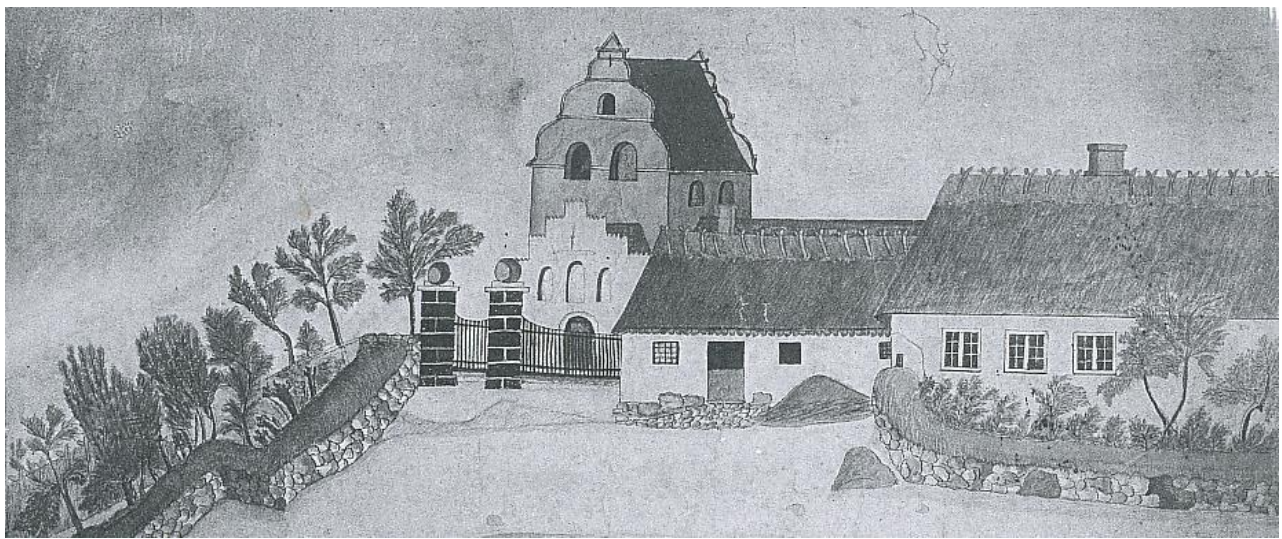
Økonomi

Som nævnt skulle skolevæsenet varetages af en skolekommission ledet af ”skolepatronen”, her i sognet godsejeren på Østergård. Da det lokale selvstyre blev indført i 1842 og Munkebo sogn blev en kommune, overtog sogneforstanderskabet skolevæsenet, og frem til 1867, hvor forstanderskabet afløstes af sognerådet, blev det styret af forstanderskabets skolekommission, nu med præsten som født formand. De indtægter, som skulle finansiere udgifterne stammede fra den skat, som kun sognets indehavere af jord og fast ejendom betalte, den såkaldte hartkornsskat. Et stort flertal af sognets befolkning bidrog således ikke til kommunens økonomi.

Her i sognet var dette gennem det meste af århundredet et problem. Både skolekommissionens og senere sognerådets protokoller genlyder af klager over at det samlede hartkornsareal, ca. 180 tdr. land, langt fra var nok, og at der i sognet var for mange fattige fiskere og ”inderster”, også kaldet indsiddere, datidens lejere, som oven i købet fik alt for mange børn. Så da forstanderskabets formand i 1855 i anden anledning udtalte at ”sparsomhed med kommunens økonomi fortjener ingen dadel” er det nok meget rammende, for man lod bestemt hverken rigsdalere eller skillinger rulle.

Mange børn

Børnene skulle dog undervises, men med 1800-tallets stærkt stigende befolkningstal blev der flere og flere af dem. Ved midten af 1800-tallet var ca. 15% af sognets omtrent 1000 indbyggere skolesøgende børn. Men i det meste af århundredet måtte børnene nøjes med én skole, først, som nævnt, på kirkebakken, fra 1830 i en ny skole, beliggende ca. midtvejs mellem Munkebo og Dræby, omtrent hvor Shell benzin-anlægget nu er, og hvor skolen i forvejen ejede jord. Opførelsen af denne skole var givetvis nødvendiggjort af, at skolen på kirkebakken, selv om den i 1816 blev udvidet med et par fag i den vestre ende, var blevet alt for lille til de ca. 120 elever. Den nye skole fik ikke grundmur, da det var for dyrt, så den blev opført i bindingsværk. Men allerede fra i 1840'erne var denne også for trang og blev i 1846 udvidet med 7 fag. I 1859 blev den suppleret med en mindre bygning som bolig til andenlæreren.

På kortet fra o. 1800 er skolens placering på kirkebakken markeret med en pil.
 Den eneste kendte afbildning af skolen på kirkepladsen er fra 1820.
 Den nye skole fra 1830, senere fattiggård, lå ca. midtvejs mellem Munkebo og Dræby.

De første lærere

Førstelæreren, Christoffer W. Wiibroe, havde fra 1830 trukket læsset alene, men fra 1850'erne bistået af en andenlærer. Fra 1856 måtte kommunerne også oprette forskoler, og i folketællingen 1870 optræder en forskolelærer, Christen Henriksen. Men i årene efter var forskoleembederne typisk besat med kvinder, da de havde fået adgang til lærerembeder i 1867. Ganske vist med reduceret løn, for så var det billigere for kommunerne. Den første kvindelige lærer i Munkebo var Laurine Pedersen, ansat i 1890. I Munkebo foregik udvidelsen af lærerkorpsen dog ikke uden kamp, for da det høje elevtal nødvendiggjorde en andenlærer, strittede forstanderskabet imod. Herredets skolekommission mente dog det var nødvendigt og at skolelokalet også skulle udvides. Forstanderskabets undskyldninger var "lærer Wiibroes fortræffeligheder", at sognet var fattigt med 46 jordløse familier, og at man skulle vente til krigen var forbi. Men en andenlærer fik man dog, som sagt, vistnok i 1856.

Lang skolevej til føds

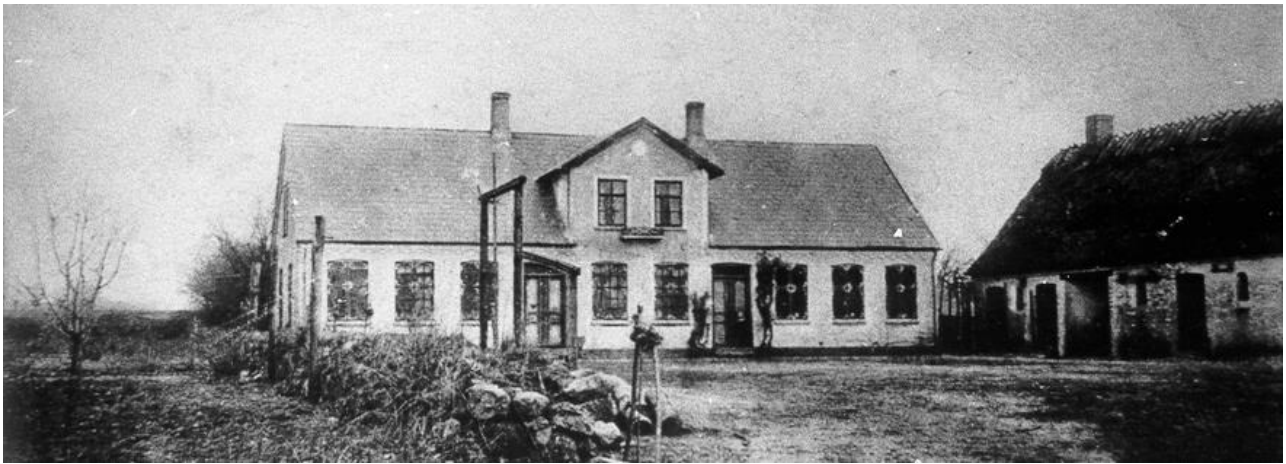
Munkebo sogn er ret vidstrakt, så for Dræby- og Fedbobørnene var skolevejen til kirkebakken meget lang. Nu blev den efter 1830 kortere for flere og nærmere den anbefalede kvarte mil. Men vejen var stadig lang, og klasselokalet, selv med kun 3 skoledage for alle børn, var stadig trang. Så enkelte børn fra Dræby Fed, Dræby Mark og Munkebo Mark måtte i perioder henvises til skolerne i hhv. Vester Kærby og Drigstrup. Dette blev indskærpet flere gange, men ikke overholdt, og var gennem det meste af århundredet årsag til klager og strid. Et problem, som ligeledes gav anledning til strid, var at hartkornskatten fulgte skoledistriktet, og så mistede man i Munkebo indtægter. Man afviste f. ex. i 1829 amtets ønske om at "Ingerslyst" overførtes til Drigstrup skoledistrikt. Det ville man i første omgang ikke, men måtte bøje sig i 1834. De lange ture 3 gange om ugen har været drøje for de små mennesker, og selv i mere normalt vejr har turen, ud over at være lang for små ben, været besværlig. Specielt hvis de skulle til Drigstrup eller Vester Kærby. Her blev broslagning over åen (Geels) nødvendig, men der er hyppige klager over "ondt vejr og ufremkommelige veje". Problemet blev først endeligt løst i 1880, da to nye skoler stod klar (herom senere).

Skolens indretning

Ved skolen fra 1830 var der en grusbelagt øvelsesplads med "klavre- og springmaskine" omkranset af popler. Vedligeholdelsen påhvilede jordejerne i de to byer, som fik en halvdel hver at holde i orden. I skolestuen, som næppe har været mere end højst 20-30 m² sad de ofte omkring 40-50 børn sammenstuede ved lange borde; der var ikke råd til pulte. Man kan forstille sig lugten af vådt tøj, madpakker, manglende kropshygiejne og mange par træsko. Skolerummets tilstand får man et indtryk af, når det f. ex. meddeles at biskoppen i 1842 havde anbefalet at der anskaffedes et Europakort til 6-7 rigsdaler. Lærer Wiibroes kommentar var at "væggene er våde af den stærke ånde, der udgår af børnene og fryser sammen om natten for at optø om dagen". Han mente, det ville ødelægge kortet og spurgte derfor kommissionen, om man stadig ville have det. Det ville man åbenbart, for det kom i 1845.

Undervisning og pædagogik

I et samfund, hvor stort set alle landbobørn ikke havde brug for specialiserede færdigheder, var de vigtigste fag som nævnt bibelshistorie, læsning, skrivning og regning, suppleret med lidt geografi og historie, alt indøvet ved "høring", udenadslære og terperi. Inden de ældste elever blev indstillet til konfirmation, skulle de aflægge og bestå en slags eksamen. Der var - måske lidt overraskende - også svømmeøvelser ved den nærliggende dæmning ved Odense Fjord, som kunne benyttes "så ofte vandets temperatur af 12 graders varme tillader det". Differentieret undervisning hørte fremtiden til, så flere årgange i samme lokale nødvendiggjorde "kortaktlæsning", dvs. at læsning blev indøvet i kor. Overhøring var det mest almindelige, fra omkring 1900 suppleret med "anskuelsesundervisning" via billedtavler eller lærerens tegninger på tavlen.

Skolen fra 1830, som i 1880 blev indrettet til fattiggård, og nedrevet i 1944-45. Fotoet er fra ca. 1920.

Skolen blev i 1880 afløst af to helt nye hovedskoler i Munkebo, nuværende Fjordvej. 106, og i Dræby, nuværende Møllevejen 2. Begge bygninger er bevaret, men nu med andre funktioner.

Øretæver forbudt

Disciplinære problemer affødte givetvis kontant afregning, i form af bl. a. korporlig afstraffelse. Men ved skoleloven i 1814 var det egentligt slået fast, at det kun var tilladt for læreren at bruge ris og tamp, et kort reb, der i 1860 blev afløst af spanskrøret. Lussinger og ”hånd på eleverne” var ikke tilladt, da det kunne være ”til fare for ørerne”. Psykiske overgreb som skammekrog eller affektstraffe var heller ikke tilladt. Praksis var dog generelt en helt anden, som de fleste ved, men meget tyder på at datidens børn, også i Munkebo, accepterede omgangsformen som normal, da de var vant til afstraffelser i hjemmet. Mange foretrak måske også kontant afregning frem for eftersidning, da der var brug for børnene i hjemmet. Først i 1967 blev korporlig afstraffelse forbudt. Udeblev børn fra undervisningen, blev forældrene til gengæld straffet med bøder, de såkaldte mulktter. De var ret høje, for at forældrene ikke skulle holde børnene hjemme fra skole. Småfolks børn var dengang for mange familier en nødvendig arbejdskraft. Fraværet var efter vor tids målestok højt, og mulktterne var en vigtig indtægtskilde for kommunen.

Sanitære forhold

Det overordnede tilsyn med skolen lå hos herredets skolekommission og biskoppen, når han en gang imellem kom på visitats. Og så var det i det lange løb svært for sog- neforstanderskabet at knibe udenom, selv om man prøvede. I 1837 behandledes en ansøgning fra lærer Wiibroe om etablering af et ”locum” til ham og hans familie. Dette støttedes af skolepatronen, som mente at det så også kunne benyttes af eleverne. Men den øvrige skolekommission var imod. ”Det er almuens bestemmelse frem for en hver anden stand at vænnes fra ungdommen til hårdførlighed”, hed det, og det kunne også lede til ”hemmelig utugt”. På landet var det sædvanligt, at de nødvendige ærinder klaredes på en mødding, i naturen, evt. i nedgravede gruber, men i forbindelse med en visitats i 1842 betegnede bispemanden det manglende locum som ”uanstændigt og upassende og stridende mod den sømmelighed som skolen just vil og bør fremkalde”. Og så blev det endelig bevilget, som i købstæderne med 3 afdelinger, en til læreren, en til drengene og en til pigerne.

Nye skoler og lærere

Tilstrækkelig plads vedblev at være et problem, og nu var det så alvorligt, at sognerådet i 1880 indrettede skolebygningen ved landevejen til fattiggård og flyttede eleverne til to splinternye skoler i hver af byerne, nuværende Fjordvej 6 og Møllevvej 2, hvorved det evige problem med for mange elever tilsyneladende løstes, og skolevejen blev kortere for de fleste børn.

Samme år som den gamle fællesskole blev afløst af de nye skoler, døde lærer Wiibroe, som havde trukket det store læs som sognets førstelærer helt fra 1830. På et tidspunkt i 1870'erne blev han dog afløst af sin søn, Theodor, som overtog faderens embede og blev førstelærer ved den nye skole på Fjordvej til sin død i 1899. Både far og søn var i en periode rådsformænd, faderen i sogneforstanderskabet, og sønnen i sognerådet, som afløste forstanderskabet i 1867. I Dræby skole blev A.C. Bremer førstelærer.

Far og søn, Christoffer og Theodor Wiibroe underviste sognets børn i næsten 70 år.
Elever i deres stiveste puds i den gamle forskole ved fattiggården. Foto fra o. 1910.

A.C. Bremer (1880-1920) og R. Rasmussen (1899-1932), førstelærere ved de nye hovedskoler i Dræby og Munkebo. Valborg Jensen (1922-1942) og Marie Larsen (1921-1957) forskolelærerinder ved de nye forskoler i Munkebo og Dræby.

Stadig pladsmangel

Det viste sig hurtigt at der også var trængsel i de nye skoler. Så forskoleeleverne fra Dræby måtte i en periode i 1890'erne undervises i ejendommen "Gamle Ejershåb". I Munkebo var der også trængsel, men en nyoprettet friskole på kirkebakken, som fungerede fra 1875 til 1899, tog lidt af trykket. Problemet løstes i 1896, da andenlærerboligen ved den gamle skole blev indrettet til både lærerindebolig og skolelokale til forskoleeleverne fra begge byer. De mindste elever, 1. til 4. klasse, havde således stadig lang skolegang og skulle undervises i en nedslidt bygning ved siden af fattiggården. Det blev der så rådet bod på i 1924, da forskolebørnene rykkede ind i to splinternye rødstens bygninger ved siden af de to hovedskoler, Munkebobørnene i nuværende Fjordvej 4 og Dræbybørnene i nuværende Stationsvej 11. Skoleugen var stadig 6 dage og med skolegang hver anden dag. I forskolerne gik 1. årgang i skole 2 dage om ugen, 2. og 3. årgang 3 dage. Det samme gjaldt hovedskolens 3 ældste årgange.

Ret usædvanligt var der i få år omkring 1910-11 en privatskole på Munkebo Skovgård, uden at jeg i skrivende stund kender baggrunden. Den rummede næppe på noget tidspunkt mere end en halv snes elever, næsten alle fra selve gården og Boels Bro området. Lærerinden, Maren Sigsgaard fra Hjør-ringkanten, fungerede ifgl. folketællingen 1911 også som "ung pige" på gården.

Det nye århundrede

I årene op mod 1900-tallet var der nye tanker om skolen på vej. I 1899 blev betegnelsen "Almueskolen" erstattet af det særligt danske "Folkeskolen", et vidnesbyrd om at det gamle sociale skel mellem land og by så småt var under afvikling og et udtryk for den grundtvigsk inspirerede dyrkelse af det folkelige fællesskab med dets drøm om inklusion af alle befolkningsgrupper.

Behovet for bedre uddannelse af befolkningen til det nye industri- og handelssamfund var voksende, så fra 1880'erne blev der i nogle købstæder oprettet 4-årige "realskoler". Men sammenhængen mellem folkeskolen og eksamensskolen, som repræsenterede to forskellige

kulturverdener, var stadig dårlig. Latinskolerne eller ”de lærde skoler” i købstæderne havde kun få, bogligt begavede landsbybørn haft adgang til, og undervisningen her tog ikke højde for de nye tiders krav.

Skoleloven 1903

I 1901 indtraf der et politisk magtskifte, da den første Venstreregering blev dannet, og kort tid efter, i 1903, blev latinskolen afskaffet. Adgangen til dens afløser, gymnasiet, skulle nu gå via en 4-årig mellemskole, som folkeskoleelever efter 5. klasse

og en optagelsesprøve kunne få adgang til. Mellemskolen kunne så suppleres med en et-årig overbygning, som afsluttedes med realeksamen. Man indførte også ligestilling mellem drenge og pigers undervisning. Landbobørn, som ville i mellemskolen, var dog stadig mindre godt stillede end bybørn, da de fleste mellemskoler oprettedes i tilknytning til gymnasierne, som overvejende lå i byerne eller ved købstadsskolerne, her på egnen i Kerteminde. Det bør dog nævnes, at der nogle steder allerede fandtes såkaldte 2-årige ”præliminærkurser”, som kunne samle nogle af landbobørnene op. Med skoleloven i 1937 blev mellemskolerne suppleret med den eksamensfri mellemskole, ”den frie mellem”, med nye fag som sløjd og husgerning, som fungerede parallelt med eksamensskolen.

Klasseundervisning

En vigtig pædagogisk nyskabelse fra disse første årtier var i øvrigt klasseundervisning. Den har holdt sig helt op til vor tid, og er den som både ældre og lidt yngre mennesker husker. Den blev opfundet af skoleborgmester i København, Ernst Kaper. Det opsigtsvækkende ved klasseundervisningen var håndsoprækning. Læreren skulle spørge hele klassen og eleverne så med strittende fingre markere om de havde svar på rede hånd. I stedet for at høre en elev, kunne man så holde flere elever til ilden.

Men langt de fleste landbobørn, 0,5%, fik ved året 1920 stadig kun 7 års undervisning i de traditionelle kernefag. Andelen øgedes dog noget i de følgende årtier, og her fra sognet skiftede gradvist flere i de følgende årtier folkeskolen ud med mellemskolen, efter 5. klasse, enten i Odense eller Kerteminde.

De nye forskoler i Dræby og Munkebo fra 1924. Den øverste er nu privatbolig og den nederste blev til Munkebo rådhus i 1958 og fungerede som sådan til 1973.

Carl Andersens skoletid

Carl Andersen, f. 1921, har i ”Arvesølv” 2001, skrevet følgende erindringsglimt om sin skoletid i slutningen af 1920’ernes Munkebo. Formodentligt nok typisk for brydningstiden mellem det gamle og det nye:

Jeg kom i Skole, kort Tid efter at jeg var fyldt 7 Aar, og da vi jo boede på Landet, var det en Landsbyskole med kun 4 Klasser og een Lærer. Den første Tid kan jeg selvfølgelig ikke huske saa meget fra, men jeg husker dog, at vi lærte at læse på den Maade, at vi havde nogle smaa Papbrikker, med forskellige Ord paa saasom Hus, Far, Mor og saa videre, som vi saa lærte først, førend vi lærte at læse hele Sætninger. Jeg havde lært at regne lidt, førend jeg kom i Skole, og det har siden den Gang interesseret mig meget. I de tre første Aar af min Skoletid gik jeg hos Lærerinden, en Dame paa ca. 50 Aar, der gik meget ungdommeligt klædt, men ellers var meget flink. Da jeg var 10 Aar, forlod jeg Forskolen og begyndte hos Læreren. I Løbet af 4 Aar gik jeg hos 3 forskellige Lærere, og dette synes jeg kræver en særlig Omtale. Den første, en Hr. Rasmussen, var meget gammel, da jeg begyndte hos ham, og han tog ogsaa kort tid herefter en Vikar, som var der godt et Aars Tid. Denne Hr. Rasmussen var af den saakaldte gamle Skole, min Fader, der er konfirmeret i 1904, havde gaaet hele sin Skoletid hos ham ogsaa. Han holdt hovedsageligt paa de gamle Undervisningsformer med mange Salmever, Katekismus og Bibelshistorie, i øvrigt var han meget for at uddele Øretæver, samt at gaa til Gilde hos Bønderne. Man sagde om ham og Konen, at de ikke spiste hjemme Dagen før de skulde til Gilde. Dette med Gilderne fik ogsaa Indflydelse paa Undervisningen, idet der blev gjort Forskel paa de Børn, hvis Forældre inviterede Læreren, og de hvis Forældre ikke gjorde det. Da Hr. Rasmussen tog sin Afsked, opstod der en større Batalje om hans Efterfølger, idet mange Forældre vilde beholde hans Vikar, en Hr. Andersen. Disse Forældre satte en Adresse i Gang for at ansætte Hr. Andersen, og den fik ogsaa Befolkningens Flertal, men Sogneraadet tog ingen Hensyn til den, men ansatte en ny Lærer, som kom fra Fredericia. Denne, en Hr. Hansen, var en ung mand først i Trediveerne med flere moderne Ideer, blandt andet var han Kunstmaler i sin Fritid. Naar han saa skulde naa at male efter Skoletid, skulde vi hjælpe ham at skubbe hans Bil i Gang, saa fik vi til Gengæld tidligere fri. Han var mere frisindet i sin Undervisning end de to andre Lærere, jeg gik hos. Blandt andet indskrænkede han Undervisningen i bibelshistorie og afskaffede helt den forhadte Katekismus til Fordel for en mere udvidet Danskundervisning. Han lagde mere Vægt paa Geografi end paa Salmever, hvad vi jo kun var tilfredse med; men vi havde hverken Fysik eller Sprog. Om Sommeren gjorde vi Gymnastik ude paa Legepladsen samt gik i Vandet under Lærerens Opsyn.

I vore Dage er der baat en stor Iver for Missionsagen, og der er mange Mænd, som udsætte sig for Farer og Møjsommeligheder for at forkynde Evangeliet for Hedningerne. Deres Arbejde bærer paa mange Steder gode Frugter, og Kristi Rige udbreder sig mere og mere. Endnu staar dog meget tilbage at gøre; thi endskønt over 200 Millioner af Jordens Beboere befende sig til Kristendommen, er der dog langt mere end dobbelt saa mange, der endnu vandre i Hedenstabet Mørke, og desforuden mange Mahomedaner og Jøder. Men Kristens Herre og Konge har sagt, at hans Evangelium skal prædikes i den ganste Verden til et Vidnesbyrd for alle Folk, og han vil lade sit Ord blive opfyldt og fuldkomme den gode Gerning, som han har begyndt og fortsat indtil denne Dag, at hans Herredømme maa, som Profeten Zacharias siger, være fra et Hav til et andet, fra Floden til Jordens Ende. Amen!

Tidstabel.

Skabelsen.....	omtrent	Ar 4000	før	Kr. F.
Abraham.....	—	2000	"	"
Moses.....	—	1500	"	"
David.....	—	1050	"	"
Rigets Deling.....	—	975	"	"
Det babyloniske Fængenskab begynder.....	—	600	"	"
Hjemkomsten fra Babylon.....	—	530	"	"
Alexander den Store.....	—	330	"	"
Makabæerne fremstaa.....	—	170	"	"
Jøderne komme under Romerne....	—	63	"	"
Pauli Ombudelse.....	Ar	36	eft.	Kr. F.
Pauli og Peters Martyrdom.....	"	67	"	"
Jerusalems Ødelæggelse.....	"	70	"	"
Konstantin den Store.....	"	300	"	"
Mahomed.....	"	600	"	"
Ansgar drager til Danmark.....	"	826	"	"
Johan Hus' dør paa Baalet.....	"	1415	"	"
Luther begynder Reformationen.....	"	1517	"	"
Den augsburgske Konfession.....	"	1530	"	"
Reformationens Indførelse i Danmark.....	"	1536	"	"

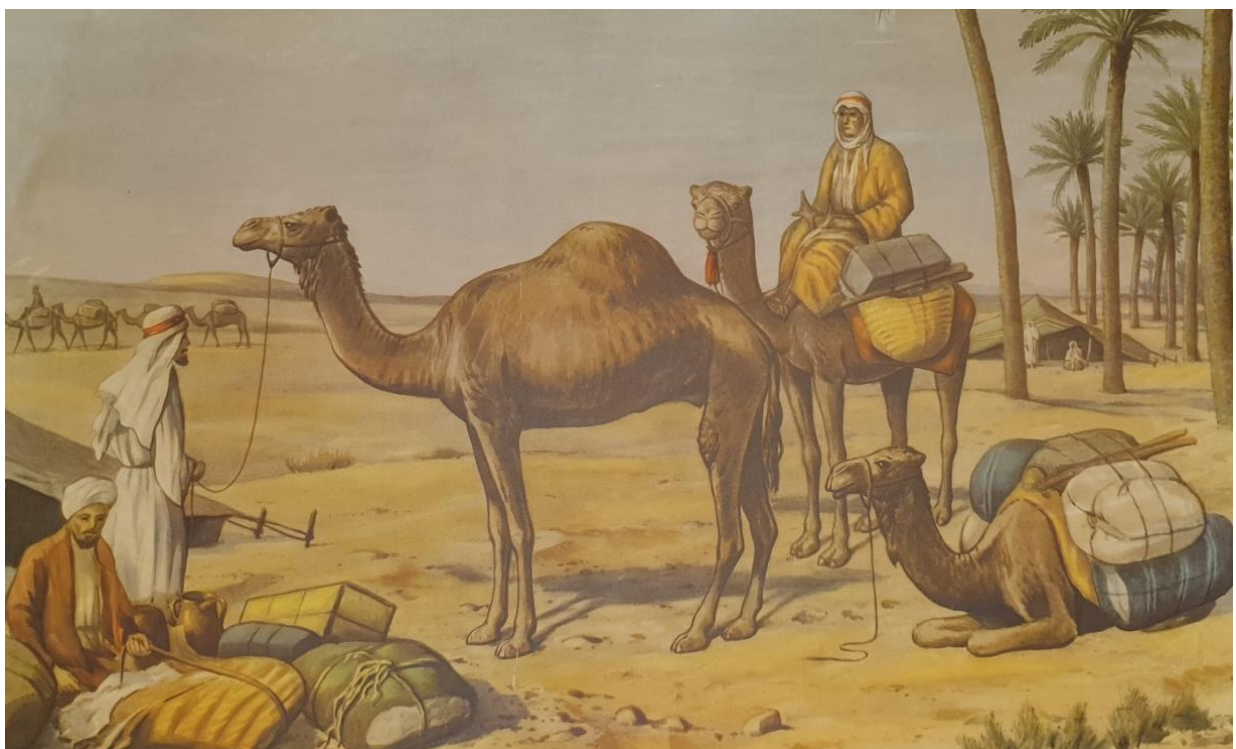
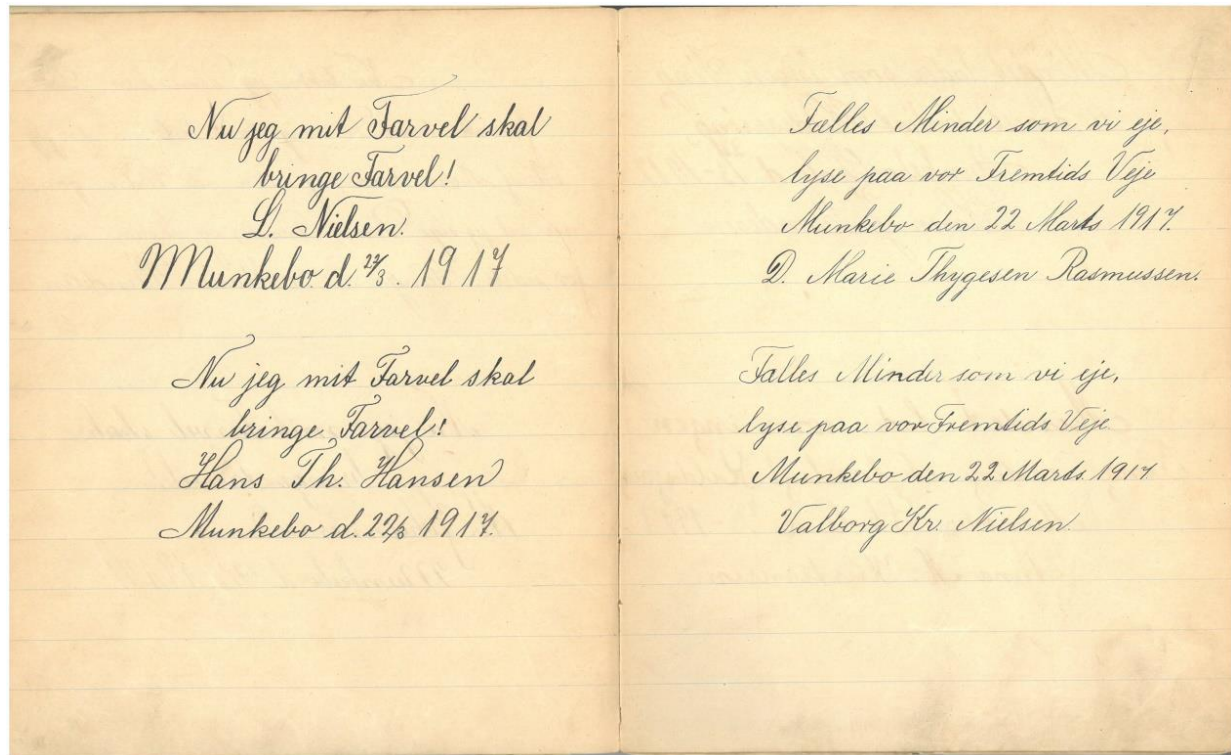
Det gamle Testaments Historie.

1. Skabelsen.

I Begyndelsen skabte Gud Himmelen og Jorden. Og Jorden var øde og tom og mørk. Men da sagde Gud: „Bliv Lys!" og der blev Lys. Dette var Guds Gerning paa den første Dag, og saaledes frembragte han i seks Dage alle Ting ved sit Ord. Paa den anden Dag gjorde Gud den hvælvede Himmel over Jorden. Paa den tredje Dag adskilte han Vandet fra det tørre Land, og af Jorden lod han fremvokse alle Slags Urter og Træer. Paa den fjerde Dag satte Gud Solen og Maanen og Stjernerne paa Himmelen til at lyse over Jorden og til at inddele Tiden efter. Saa skabte Gud paa den femte Dag Fiskene i Havet og Fuglene under Himmelen, og paa den sjette Dag alle andre Dyr.

Og da nu alt dette var frembragt, sagde Gud: „Lader os gøre et Menneske i vort Billede, efter vor Lignelse, til at herske over Fiskene i Havet og Fuglene under Himmelen og over hele Jorden og alle Dyrene paa den." Og Gud skabte da Mennesket i sit Billede, han skabte dem Mand og Kvinde. Manden som kaldtes Adam, dannede han af Jord og indblæste ham Livsaande, og han satte Adam i Edens Have til at dyrke og bevogte den. Og derpaa sagde Gud: „Det er ikke godt, at Mennesket er ene; jeg vil gøre ham en Medhjælp til at være hos ham." Han lod da Adam falde i en dyb Søvn og tog et af hans Ribben,

Bibelhistorie var et vigtigt fag og blev terpet. Denne udgave med årstallet for skabelsen og andre vigtige begivenheder er fra 1894.

Så smukt kunne mange elever skrive efter 7 års intens undervisning. Lærer Rasmussen gemte dem alle i en mindebog. Undervisningsplancher blev almindelige fra begyndelsen af 1900-tallet.

Centralskoletanken

1937-loven banede også vejen for centralskoletanken, d.v.s. skoler med elever fra flere skoledistrikter, som også havde mulighed for at oprette mellem- og realskole. Herved kunne man nemmere samle de landsbyelever op, som ville gennemføre et længere skoleforløb.

En sådan plan debatterede Munkebo sogneråd i 1941-42. Det var under Besættelsestiden, men projektet blev indstillet på grund af mangel på byggematerialer, først og fremmest cement. Den påtænkte placering var omtrent hvor den nuværende Munkebo Skole befinder sig. Jeg har ikke haft mulighed for at undersøge om man også på det tidspunkt havde planer om en mellemskole. Det tror jeg ikke, men vil formode at ønsket om en centralskole mest skyldtes at hovedskolerne fra 1880 var forfaldne og utidssvarende, måske også at det i de fattige og brændselshungrende tider var billigere at samle 4 skolebygninger i én. Debatten fortsatte dog op i 1940'erne og 1950'erne.

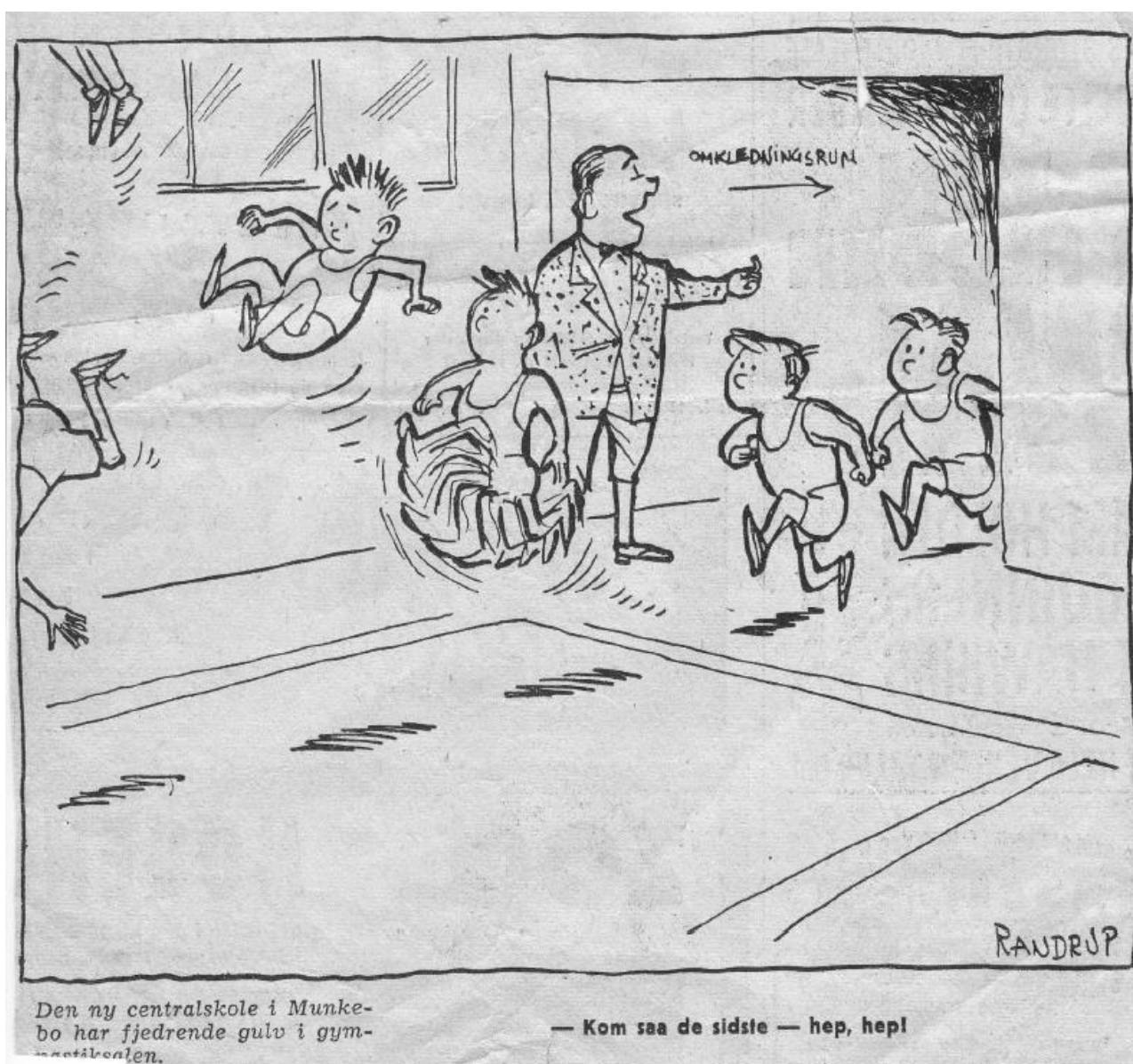
Skoleloven i 1958

I 1903 havde industrialiseringen nødvendiggjort et nyt skolesystem. Det samme blev tilfældet i 1950'erne, for det traditionelle landbrug var under afvikling, og børns arbejdskraft var derfor ikke længere så nødvendigt. Den nye skolelov fra 1958 bestemte derfor at landsbybørn nu skulle i skole hver dag og have flere timer og fag, der svarede til den nye tid. Og i landsbyskolerne skulle der nu også være et klassetrin pr. årgang i stedet for 2-4. Samtidig forsvandt systemet med at placere eleverne i rangfølge efter dygtighed, og de sidste byskoler indførte fælles undervisning for piger og drenge.

Der kom således til at gå næsten 150 år, før de sidste rester af de skolemæssige forskelle mellem landsby- og købstadsskoler blev ophævet. De syv års undervisningspligt blev bevaret, dog med mulighed for en boglig og almen deling af eleverne i 6. og 7. skoleår, men mellemskolen med dens sortering af eleverne efter 5. klassetrin blev afskaffet og afløst af en overbygning i form af en tre-årig realskole, svarende til 8-10 klassetrin.

Centralskole i Munkebo?

I årene forinden havde også Munkebo sogneråd og dens skolekommission igen debatteret opførelsen af den centralskole, som havde lidt skibbrud under besættelsen. Man var enige om at bygge den, men skulle man bevare de to forskoler, så den ny skole kun skulle have 5 klassetrin? Man havde forhandlinger med nabokommunerne om en fælles realskoleoverbygning, men det blev ved snakken. Det endte med en 7- klasses centralskole, som indviedes i 1958. Sognets elever måtte derfor stadig til Odense eller Kerteminde, hvis de ville have en realeksamen, dog nu først efter 7. klasse. På landsplan betød centralskolerne, at landsbyskolerne lukkede på stribe. Munkebo gennemlevede dog en helt atypisk udvikling, da Lindøværftet medførte en voldsom tilflytning af familier med børn, så presset på den nye skole øgedes enormt.

Den nye centralskole, der blev indviet i 1958, havde nogle mangler, som inspirerede avisens tegner.

Nye skoler efter 1958

Efter 1958 mangedobledes befolkningstallet i Munkebo, og den nye skole kom under voldsomt pres og blev udvidet flere gange. I 1962 fik man realafdeling, så de første realister fik eksamen i 1965. På det tidspunkt havde man allerede bygget en ekstra skole, Troelskærskolen, også med realafdeling, og centralskolen skiftede navn til Mølkærskolen. Et indtryk af disse meget hektiske år får man i bogen "Munkebos Forvandling", hvor en lærer, Jonna Jensen, og en elev, Ellen Reichstein, fortæller om de udfordringer, som det stigende befolkningstal og den voldsomme tilstrømning af nye elevtyper medførte.

I de følgende år gik samfundsudviklingen endnu hurtigere og der blev kortere mellem de store reformer. Fra 1970 indførtes femdagesugen og forældreindflydelsen blev formaliseret med loven om skolenævn, afløst i 1990 af skolebestyrelser. I 1972 blev undervisningspligten ændret til 9 år, og 3 år efter erstattedes realafdelingen med kursusdelt 8.-10. klasse.

I Munkebo resulterede det omfattende villabyggeri i Munkebo Øst i 1977 i en tredje skole, Svis-haveskolen, med 7 2-sporede klasser. Denne skole fusionerede 2005-2006 med Troelskærskolen under navnet Skolen ved Noret. Efter nogle justeringer blev fusioneringen opløst og de to skoler i 2015 forenet med Mølkærskolen under navnet Munkebo Skole, det samme navn som Munkebos første skole også havde, kun et par hundrede meter fra den nye. Så ringen var efter lidt over 200 år hermed sluttet.

Smilende elever fotograferet ved den nye skole i 1961

Kilder og litteratur

Skolekommissionens protokol 1807-1847

Munkebo sogneråds protokoller 1867-1953

Diverse avisartikler i anledning af 200-års jubilæet 2014

Dansk skolehistorie bd. 3 og 4 (Aarhus Univ.forlag)

Den store danske encyklopædi bd. 17

Rasmus Rasmussen: Erindringer fra Munkebo Skole 1893-1923